

החטיבה לחינוך ולקהילה, המחלקה הפדגוגית

עקיבא טורק

תשעה באב עם הפנים קדימה – אל הבית השלישי והאחרון

עיתון דבר, תשנ"א

היה לי קשה לצום בתשעה באב. זה לא היה קשור במועקה גופנית. כשומר מסורת, אני רגיל בימי צום. הקושי נבע מן השכנוע הפנימי, שאקט האבל בתשעה באב לוקה בחוסר רלוונטיות בסיסית, שהוא משקף עיוורון היסטורי ומסמל את ניוון החשיבה הדתית.

איך אפשר להצדיק קינה על בתים שחרבו לפני אלפי שנים, בשעה שסביבנו צומח לתפארת הבית השלישי? רבי עקיבא צחק כשראה את חורבות המקדש, מפני שהאמין שתהיה תקומה. ואנחנו, על אחת כמה וכמה, שומה עלינו להדחיק תחושת האבל.

אם במשך אלפיים שנה צם העם היהודי מתוך הפנמת גורלו ההיסטורי, יהיה זה משגה אירוני אם נמשיך לצום כמצוות אנשים מלומדה, תוך התעלמות מכך שאנו כותבים היסטוריה בימינו. אם יש למסורת היהודית משמעות בעינינו, יש להגדיר את תשעה באב מחדש.

מדינת ישראל היא הבית השלישי בשלושה מישורים:

המישור האקטואלי – הישגי המדינה עולים לאין ערוך על הישגי בית ראשון ושני. בישראל כיום יש יותר יהודים משהיו בה אי פעם, והיא מפותחת יותר משהייתה אי פעם, שכונות ירושלמיות עומדות על גבעות הטרשים שכיתרו את מקדש שלמה בהדרו, ישראל היא ישות עצמאית ובעלת עוצמה, הממלאת תפקיד חשוב בזירה הבין לאומית. רק נוסטלגיה מעוותת יכולה לעורר אותנו לומר: "מי יתן ימינו כקדם". רק הפונדמנטליסט, כמו עובדי עגל הזהב בזמנם, משתוקק להקים מבנה על הר הבית, שהמען "בית שלישי" חרוט על תיבת הדואר שלו.

התפיסה העצמית – מדינת ישראל סבורה שהיא התגלמות הבית השלישי ושהיא מקיימת את השאיפות המשיחיות היהודיות בהיסטוריה. אלמלא כן לא הייתה מתגייסת, בניגוד לכל אמת מידה של אינטרס לאומי, לחילוץ של יהדות אתיופיה. עצם התפקיד שנטלה על עצמה ישראל, להיות בית לאומי לכל היהודים, מלמד על כך.

מקומו הקריטי בהיסטוריה – לא תיתכן תקומה יהודית נוספת. לכן מדינת ישראל היא הבית השלישי. חורבן המדינה פירושו יהיה קץ העם היהודי. מי שישרוד לא ינסה להקים בית נוסף, אלא ינסה להיטמע בכל חברה מזדמנת.

- מדוע התקשה הכותב לצום בתשעה באב?
- מהן הסיבות שהוא מביא לכך שכבר הקמנו את הבית השלישי?
- עקיבא טורק מציע להגדיר מחדש את תשעה באב, כלומר לציין את המועד בדבר חדשה. הציעו דרך משלכם לציין מועד זה

החטיבה לחינוך ולקהילה, המחלקה הפדגוגית

איזה לקח אפשר יהיה להפיק מחורבן הבית, שיוכל לשמש תמריץ לניסיון נוסף של תקומה? האם לקח נוסח "הימין צדק ואנחנו אשמונו בנאיביות פושעת"? או "השמאל צדק והחמצנו את ההזדמנויות, לשלום בר קיימה?" עצם אי יכולתנו להבחין כיום בדרך הבטוחה, אף על פי שאנו מחפשים אחריה נואשות, מלמד שלא תהיה בכך אלא חוכמה שלאחר מעשה. הגולה תהיה שותפה לדמורליזציה מוחלטת זו ותאיץ את ההתבוללות אל תוך החברה הפתוחה. רק החרדים ישרדו זמן מה לאחר החורבן, וייתכן ששורותיהם יתחזקו בעקבות האסון. אבל כמה זמן תוכל המגמה האנטי היסטורית הזאת להתקיים?

מספרים שכאשר התמוטט הקו ברמת הגולן בתחילת מלחמת יום הכיפורים, דיווח משה דיין לגולדה מאיר: "הבית השלישי נפל". סיפור זה נכנס לתודעה הישראלית בכוחו של מיתוס מודרני, כי בדברי דיין ובסמל החזק שבו השתמש הייתה משום אמת יסודית לגבי עצם קיומנו, היינו: גם ברגע זה, שבו אנו עומדים בנקודת השיא של ההיסטוריה היהודית – הכול מוטל עדיין על כף המאזניים.

כאן טמון המפתח להגדרה מחדש של תשעה באב. בתשעה באב בימינו עלינו להפנים את ההכרה שבנינו כאן את הבית השלישי ושבת רביעי לעולם לא יקום. במקום לעסוק בקינה על העבר, ראוי יום תשעה באב לעורר אותנו לתהייה ולחשבון נפש לגבי עתידנו. המסר של תשעה באב בימינו צריך להיות – חזון הנביאים והציונות מתרחש מתחת לחרב דמוקולס*, וגורל העם היהודי לא הוכרע עדיין.

- מדוע טוען מחבר המאמר שאנחנו כעת בבית השלישי והאחרון?
- איך הוא מציע לציין את תשעה באב? האם אתם מסכימים איתו?
- הציעו רעיונות לביצוע הצעתו של עקיבא טורק לציון תשעה באב

חוזרים למעגל השיח המשותף לכולם. מבקשים מהקבוצות לשתף במעגל את דעתן על מה שמציע עקיבא טורק לגבי תשעה באב ולחלוק את רעיונותיהן כיצד אפשר להגשים הצעה זו.

***איום חמור ומיידי המרחף באופן קבוע מעל ראשו של מישוה, בייחוד בזמנים שבהם לכאורה הכול נראה נהדר, מצליח או משגשג.**